

СОЦІАЛЬНА АНІМАЦІЯ ЯК ПРОВІДНА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто сучасні підходи до організації соціокультурної діяльності, визначено соціальну анімацію як одну із провідних технологій сучасної соціокультурної діяльності. Розкрито сутнісні характеристики анімації та соціальної анімації, її соціально-педагогічний контекст. Соціальна анімація в соціокультурній сфері розглядається як процес активізації вибору особистістю соціальних уподобань з метою розвитку соціальних якостей та соціальної активності. Зазначено, що ресурсний потенціал соціальної анімації може бути використаний для поживлення соціального життя громади, активізації громадської позиції її членів, задоволенні потреб особистості у духовному розвитку та соціально-творчій самореалізації. Визначено основні характеристики та завдання соціальної анімації як технології. Пропонуються результати дослідження переваг студентської молоді при виборі технологій соціокультурної діяльності та частота відвідування заходів соціокультурної анімації.

Ключові слова: соціокультурна сфера, соціокультурна діяльність, анімація, соціальна анімація, технології соціокультурної діяльності.

Постановка проблеми. У сучасних процесах глобалізації та інформатизації суспільства пріоритетними стають види соціокультурної діяльності, що створюють умови для творчої самореалізації особистості, вдосконалення процесу набуття людиною соціальних цінностей та особистісного зростання. Залучення особистості до культурних надбань людства, процес інтеріоризації культурного досвіду, дозволить в умовах нестабільності соціуму знаходити нестандартні рішення, самоактивізуватися та позитивно впливати на спільноту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед технологій соціокультурної діяльності підвищується увага до анімації як інноваційного напрямку в організації культурно спрямованої діяльності різних категорій населення. Науковий інтерес до проблем теорії та практики анімаційної діяльності також значно посилюється останніми роками. Так, теоретичні аспекти анімації розглядали М. Аріарський, Г. Вовк, Є. Мамбеков, Л. Тарасов та ін.; практичне використання прийомів і засобів соціокультурної анімації висвітлені в працях Т. Вдовенко, В. Дулікова, Т. Кисельової; анімацію, як засіб вдосконалення соціально-виховного середовища аналізують А. Андрєєва, Т. Дедуріна, Л. Сайкіна, Л. Тарасов, М. Ярошенко; підготовкою професійних аніматорів опікувались Л. Волик, Т. Лесіна, І. Шульга та ін. Результатами наукових досліджень є ґрунтовна теоретико-методологічна характеристика соціальної анімації. Проте, недостатньо проаналізовано соціальну анімацію з точки зору її переваг серед інших технологій соціокультурного простору, недостатньо досліджено інтереси різних груп населення у виборі технологій соціокультурної діяльності.

Мета статті – проаналізувати сутнісні характеристики соціальної анімації як провідної технології на сучасному етапі функціонування соціокультурної сфери та проаналізувати результати опитування студентської молоді щодо соціальної анімації.

Основна частина. На сьогодні спостерігається підвищена увага до анімації, що викликано об'єктивними тенденціями: визнанням важливості різних видів діяльності для розвитку особистості в соціальному середовищі; активізацією видів самореалізації, які мотивують людину до позитивного перетворення дійсності; уможливленням реального творчого вдосконалення суспільних умов буття на всіх рівнях соціального існування через одухотворення особистості та педагогізацію соціального середовища [5, с. 19].

Термін анімація (в перекл. з лат. – поживлення, одухотворення) використовується в значенні "поживлення" суспільних відносин. Отже, анімація – технологія, що наповнює суспільні відносини значимим змістом та збагачує їх духовно, так як спрямована на розвиток та формування ціннісної системи особистості.

Дослідники зазначають, що анімація пов'язана своїм змістом із гуманістичною психологією, соціальною роботою, культурологією, соціально-культурною діяльністю та педагогікою. Так, М. Аріарський вважає доцільним вивчення анімації у межах прикладної культурології; М. Ярошенко розглядає анімацію як гуманістичну технологію переборення соціального та культурного відчуження, вивчає її як складову педагогіки соціально-культурної діяльності; Т. Кисельова підкреслює в анімації креативну, "одухотворюючу" сутність, характеризує її як складову соціально-культурної діяльності; Л. Волик розглядає анімацію як професію та практику роботи соціального педагога в сфері педагогіки

дозвілля, виховання, превентації та реабілітації; Н. Цимбалюк вивчає анімацію як комплекс оперейтинга з розробки та надання спеціальних програм проведення вільного часу, організації розваг і спортивного дозвілля; Є. Мамбеков розглядає анімацію як сукупність занять і видів діяльності, у яких провідна роль належить добровільним та професійним аніматорам. Таким чином, поняття анімації розглядається науковцями в кількох аспектах: як галузь наукового знання, як професія, як практика діяльності соціального педагога, як напрям і технологія соціокультурної діяльності.

Анімація як особлива технологія посідає вагоме місце серед технологій соціокультурної діяльності, проте анімаційний підхід є новим лише для вітчизняної соціально-культурної сфери [1, с. 37]. Принципова інноваційність анімаційної діяльності може бути охарактеризована новими цілями, завданнями і прикладними технологіями, які визначають процес оптимізації міжособистісних і міжгрупових відносин, соціокультурну інтеграцію, самовизначення кожної особистості у соціокультурному просторі.

Термін "анімація" використовується у вузькому і широкому значенні. У вузькому значенні анімація – організація дозвілля в туристичних комплексах, готелях, на корпоративних заходах, дитячих святах; напрям, що припускає особисту участь відпочиваючих у культурно-масових заходах. Анімація у вузькому сенсі слова розглядається як діяльність щодо розробки та впровадження спеціальних програм проведення вільного часу. Анімаційні програми включають спортивні ігри та змагання, танцювальні вечори, карнавали, ігри, хобі, заняття, що входять до сфери духовних інтересів тощо. Серед завдань аніматора науковці виділяють уміння організувати культурний відпочинок, який є засобом не тільки позбавлення від втоми, але й нейтралізації негативних впливів повсякденного життя. Як зазначає Л. Абрамов, при організації такого відпочинку необхідно продумати програму розваг, здатних відвернути людину від її повсякденних проблем. Відпочинок, що поєднується з розвагами, завжди буде активним, відрізнятиметься високим рівнем емоційності, відтак, даватиме психологічне розвантаження. Важливо правильно його планувати, наповнювати яскравими видовищними заходами, обмінами враженнями, поїздками, походами, змаганнями, жартами, іграми [1, с. 54].

У сучасній науці застосування поняття "анімація" пов'язане здебільшого із соціальним аспектом, тобто це поняття використовується, в основному, задля характеристики суспільних відносин. Таке трактування поняття "анімація" дозволяє охарактеризувати цілі соціокультурної діяльності, виявити її консолідуючий характер, а також позначити внутрішні аспекти взаємодії суб'єктів, а саме особливості спілкування, співпереживання, співучасті, дії.

Соціальна анімація – це анімаційна діяльність, що актуалізується соціальними проблемами і спрямована на їх вирішення. Вона являє собою ефективний механізм якісного поліпшення життя громадян на основі принципів самоорганізації, та є однією із найбільш перспективних технологій соціально-культурної роботи з населенням.

Педагогіка дозвілля пропонує визначення: "Анімація соціальна (соціокультурна анімація) – особливий різновид соціально-культурної діяльності суспільних груп та окремих індивідів, що ґрунтується на сучасних технологіях (соціальних, педагогічних, психологічних, культурологічних та інших), що забезпечують подолання соціального та культурного відчуження" [6, с. 4]. Проте, таке трактування, розширюючи розуміння анімації завдяки акцентуванню на технологізації, звужує її значимість, оскільки охоплює лише один напрям анімаційної діяльності (подолання відчуження).

Найбільш повним є визначення соціальної анімації Л. Тарасова як "соціально-духовного явища, сукупність самоорганізованих суспільно-педагогічних рухів, реалізованих здебільшого непрофесіоналами, що представляє собою синкретичне злиття різних видів соціальної та культурної діяльності на основі реалізації громадськими групами та окремими індивідами духовних потреб" [7, с. 17]. Автор розглядає соціокультурну анімацію як педагогічну систему, що самоорганізується, сприяє реалізації духовних потреб особистості в процесі її соціального й культурного розвитку.

А. Андреева зазначає, що технології соціально-культурної анімації являють собою цілісний педагогічний процес та передбачають зростання самосвідомості й соціальної творчості, ініціюють творчі потреби за рахунок активізації внутрішніх ресурсів саморозвитку особистості [2]. Технологізація в соціокультурній сфері передбачає дії в межах педагогічного процесу, в результаті якого особистість перетворюється на суб'єкт власного розвитку та здійснює позитивний вплив на соціум.

Найбільш вичерпне визначення соціальної анімації в соціальному аспекті пропонує Т. Дедуріна, підкреслюючи її провідні цінності. Дослідниця обстоює думку, що соціальна анімація водночас характеризує мету анімаційної діяльності, виявляє її одухотворений, консолідуючий характер та позначає духовний аспект взаємовідносин, що сповнені дійсним співчуттям, співпереживанням, співдією в процесі анімаційної діяльності, а також визначає психолого-педагогічні підходи, які засновані на зверненні до найвищих духовних цінностей істини, добра та краси [3].

Отже, вважаємо, що соціальна анімація в соціокультурній сфері – це процес активізації вибору особистістю просоціальних уподобань з метою розвитку соціальних якостей та соціальної активності. Якщо соціокультурна діяльність створює культурний простір, то соціальна анімація вдосконалює його, так як містить соціально-педагогічний потенціал.

Як технологія соціокультурної діяльності, соціальна анімація характеризується:

– наявністю педагогічного потенціалу, що передбачає виховання особистості на засадах провідних гуманістичних цінностей, соціальним вихованням латентного характеру;

- спрямованістю на розвиток особистості, її творчого потенціалу;
- активізацією внутрішніх ресурсів людини на соціально спрямовані види діяльності;
- позитивною спрямованістю форм соціальної анімації, що сприяють підвищенню внутрішнього самопочуття учасників;
- активним процесом соціальної інтеграції до громади;
- спрямованістю на вдосконалення соціальних відносин в цілому шляхом участі та залучення.

Завдання соціально-культурної анімації мають суспільну значущість, так як виходять з цілей формування соціально зрілої людини, розвитку її різнобічних можливостей, відродження етичних цінностей, значною мірою втрачених нині, особливо в середовищі молоді, а також духовного оновлення суспільства в цілому [5, с. 19-20]. Тому, соціальна анімація визначається "як форма "оживляючої" соціальної терапії (через залучення до активної позитивної діяльності)" [4, с. 103].

Можна виокремити наступні завдання соціальної анімації в соціокультурній сфері:

- 1) реалізація соціального виховання особистості, груп, соціуму;
- 2) розвиток громадянської активності в соціальному середовищі;
- 3) ефективна соціальна інтеграція різновікових категорій населення;
- 4) налагодження міжгрупових та міжнаціональних гармонійних відносин у громаді;
- 5) поживлення та урізноманітнення дозвілля;
- 6) соціально-педагогічна підтримка та соціальна інтеграція людей з інвалідністю;
- 7) підвищення адаптаційного потенціалу соціальних суб'єктів різного віку в нових умовах середовища;
- 8) налагодження ефективної комунікації на різних рівнях соціального простору;
- 9) профілактика соціальних відхилень різних верств населення;
- 10) підвищення соціально-педагогічного потенціалу освітніх, громадських, культурних, дозвіллевих, туристичних закладів та організацій.

Науковці виокремлюють низку принципів, які забезпечують ефективність анімаційної діяльності: урахування регіональних особливостей, соціокультурної та економічної ситуації в регіоні (характеристики дитячого контингенту, структури закладів); синергізм (використання комплексу різноманітних заходів у реалізації анімаційних акцій та програм, у яких взаємодіють педагоги-аніматори та партнери, а також психологи, спеціальні педагоги, працівники соціальних служб тощо); педагогічний оптимізм (упевненість педагога у змінах на краще в особистості, віра в її можливості); принцип поваги до партнера (виступає як основна вимога у відносинах між педагогом та партнером) [5].

Проведене дослідження серед студентів НУЧК ім. Т.Г. Шевченка (всього опитано 130 студентів) дало можливість визначити обізнаність щодо технологій соціокультурної діяльності та переваг у виборі форм діяльності.

Таблиця 1

Переваги у виборі технологій соціокультурної діяльності

Технології	Частота	Відсотки	Відсоток допустимих	Накопичений відсоток
Освітні	14	28,0	28,0	28,0
Розважальні	19	38,0	38,0	66,0
Соціально спрямовані	17	34,0	34,0	100,0
Всього	50	100,0	100,0	

Як бачимо, студенти надають перевагу розважальним та соціально спрямованим технологіям соціокультурної діяльності, що свідчить про важливість рекреаційної функції технологій та посилення громадської активності молоді.

Таблиця 2

Частота відвідування заходів соціальної анімації

Показник	Частота	Відсотки	Відсоток допустимих	Накопичений відсоток
Взагалі не відвідують	5	10,0	10,0	10,0
Інколи	21	42,0	42,0	52,0
Часто	24	48,0	48,0	100,0
Всього	50	100,0	100,0	

Отже, показники дослідження дають можливість стверджувати про достатню затребуваність соціальної анімації серед молоді, значимість її соціального змісту. Але, звичайно ж, важлива популяризація технологій соціальної анімації як сучасного напрямку соціокультурної діяльності, який не лише забезпечує виконання рекреаційної функції в процесі дозвілля, а й сприяє здійсненню соціалізації під час відпочинку, посиленню активної громадської позиції та залучення ресурсів особистості до вибудови власного культурного простору.

Висновок. Таким чином, проаналізувавши погляди науковців, визначасмо соціальну анімацію як важливу сучасну технологію соціокультурної діяльності, завдання якої полягає у подоланні соціального та культурного відчуження, усунення соціальної дезінтеграції та створенні умов для соціальної активності особистості, здатної до перетворення навколишньої дійсності.

Подальшого наукового пошуку потребує розкриття педагогічного потенціалу новітніх форм соціальної анімації, визначення пріоритетних моделей їхньої методичної організації, які б задовольнили більшість вимог до організації соціокультурної діяльності різних груп населення.

Використані джерела

1. Абрамов Л.К. Центр місцевої активності для розвитку громади. Кіровоград, 2012. 144 с.
2. Андреева А.Ю. Технологии социально-культурной анимации как средство патриотического воспитания молодежи: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.05. Тамбов, 2009. 22 с.
3. Дедурина Т.В. Функциональный подход к развитию анимационной деятельности учреждений культуры: социально-культурный аспект: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.05. Москва, 2009. 24 с.
4. Лесіна Т.М. Анімація як інноваційний напрям соціально-педагогічної роботи в Польщі. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. № 2. 2012. С. 101-106.
5. Максимовська Н.О. Анімація в сфері дозвілля як напрям соціально-педагогічна діяльність. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. № 1. 201 с. С. 19–27.
6. Педагогіка дозвілля: підручник. Упоряд. А. Воловик, В. Воловик. Харків, 1999. 470 с.
7. Тарасов Л.В. Социокультурная анимация в XXI веке: концепция развития социально-поддерживающих гражданских инициатив в России: монография. Москва, 2012. 223 с.

Skoryk T.

SOCIAL ANIMATION AS THE LEADING TECHNOLOGY OF MODERN SOCIOCULTURAL ACTIVITIES

The article deals with modern approaches to the organization of sociocultural activities, it is defined social animation as one of the leading technologies of contemporary sociocultural activities. It is determined increasing of interest in social animation among scientists and practitioners of the sociocultural sphere.

It is revealed the essence of animation and social animation, its socio-pedagogical context. Social animation in the sociocultural sphere is considered as a process of activating the choice of personality of social preferences for the development of social qualities and social activity, and if socio-cultural activity creates a cultural space, then social animation improves it. It is noted that the resource potential of social animation can be used to revitalize social life of the community, to increase the social position of its members, to meet the needs of the individual in spiritual development and social and creative personal fulfillment

It is determined the basic characteristics of social animation as technologies, the leading among them is the focus on the development of personality, its creative potential; activization of internal human resources for socially directed activities; active social education of latent character; aspects of the technology of social integration of the individual into the community. It is revealed the basic tasks that social animation performs in society. There are provided the results of the survey of the advantages of student youth in choosing the technologies of sociocultural activity and the frequency of attending events of sociocultural animation. In modern society the animation serves innovative view of socio-cultural activities of social groups and individuals, whose mission is to overcome social and cultural exclusion in order to eliminate the personal social disintegration and rehabilitation of critical states rights, assist in selfcreative. This article has presented the socio-cultural characteristics of the concept animation and the modern technologies of sociocultural animation have been described.

Key words: sociocultural sphere, sociocultural activity, animation, social animation, technologies of sociocultural activity.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2018 р.